

بیش از ۸ میلیون بی سواد داریم

تحصیل در ایران اجباری نیست!

ریحانه جولایی

در گروه سنی ۱۰ تا ۱۹ سال، ۹۸،۲ درصد در گروه سنی ۱۰ تا ۲۹ سال به ۹۷،۳ درصد و در گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال به ۹۴،۷ درصد رسیده است.

تحصیلات اجباری نوشته‌های روی کاغذ

این اطلاعات در حالی ارائه شد که آمار نشان می‌دهد میانگین تحصیل در ایران هشت سال بوده و این موضوع زمینه اجباری شدن تحصیلات تا پایان سال دوازدهم را فراهم می‌کند. البته بحث اجباری شدن آموزش دوره ۱۲ ساله موضوع امروز و دیروز نیست، سال‌هاست بحث گذراندن دوره ۱۲ ساله برای تمام ایرانیان و اتباع آن مطرح شده اما هیچ کارنامه مثبت و قابل دفاعی برای آن وجود ندارد.

اگر کمی به عقب برگردیم، علی‌اکبر فانی، وزیر پیشین آموزش و پرورش از مجرم شناخته شدن خانواده‌هایی که به هر دلیلی مانع از تحصیل فرزندان خود می‌شوند سخن گفت و متذکر شد دختران فراوانی از پوشش تحصیلی محروم هستند که در دوره متوسطه دوم (دبیرستان)، این میزان بیشتر و قرار است در برنامه ششم توسعه تحصیل اجباری، تا پایان متوسطه اول (سال نهم) لحاظ شود. اما چیزی که امروز دیده می‌شود این است که در بیشتر مناطق محروم تحصیلات برای کودکان به خصوص دختران در اولویت قرار ندارد و موضوعاتی از جمله ازدواج در سنین پایین یا حتی کار کردن در خانه جای تحصیلات هر چند اندک را گرفته‌اند و هیچ‌اگرانی نیست تا پیگیری تحصیل برای کودکان مناطق محروم باشد.

پی بردن به این موضوع که تحصیلات اجباری در ایران رعایت نمی‌شود، کار سختی نیست. کافی است کمی دقیق‌تر به دور و اطراف

خودمان نگاه کنیم. یک سری از کودکانی که امکان حضور در مدارس را پیدا نمی‌کنند به این دلیل است که فاقد اوراق هویتی هستند و امکان ثبت نام در سال‌های گذشته را نداشتند. در حال حاضر آمار دقیقی از این کودکان وجود ندارد، زیرا اکثر کودکانی که به دلیل شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نمی‌توانند به مدرسه بیایند در مناطق محروم و حاشیه شهرها زندگی می‌کنند یا ممکن است خانواده‌هایشان جابه‌جایی داشته باشند. بنابراین ثبت اطلاعاتشان هم با مشکلات زیادی مواجه است.

نهضت سوادآموزی نهادی کم‌فروغ

یکی از نهادهایی که نقش بسیار پررنگ و مؤثری در جهت افزایش سواد عمومی در جامعه ایفا کرد، «نهضت سوادآموزی» بود. این نهاد که در سال ۱۳۵۸ با هدف باسواد کردن خیل عظیم بی‌سوادان کشور تشکیل شد در سال‌های طولانی یکی از نقاط قوت برای باسواد کردن افرادی بود که سن حضور در مدرسه را گذرانده بودند، هر چند افرادی که در این نوع کلاس‌ها شرکت می‌کردند در سطوح ابتدایی باقی می‌ماندند، اما همین موضوع که نهادی تلاش می‌کند تا آمار بی‌سوادی را در کشور تقلیل دهد جای امیدواری بود. حالا چندسالی می‌شود که این سازمان سال‌های طلایی خود را پشت سر گذاشته و این روزها بیشتر شبیه یک سازمان متروک و جزئی از زیرمجموعه‌های آموزش و پرورش شده است.

نهضت سوادآموزی ابتدا وظیفه مهمی بر دوش داشت و نقش تأثیرگذاری هم ایفا می‌کرد اما درست از زمانی که سازمان زیر نظر آموزش و پرورش قرار گرفت شرایط

در مناطق محروم وضعیت مدرسه رفتن به ویژه برای دختران بسیار ناراحت‌کننده است، چراکه خانواده‌ها اهمیتی به سواد و آینده بچه‌ها نمی‌دهند

این سازمان آن قدر پراهمیت است که نیاز به بودجه مجزا دارد و در سال‌های اخیر با توجه به بودجه کمی که برایش در نظر گرفته شده هر روز کم‌فروغ‌تر می‌شود. دوره درخشان نهضت سوادآموزی همان روزهای ابتدایی انقلاب بود که سال‌ها از آن روزها می‌گذرد.

وزارت آموزش و پرورش در سال‌های گذشته همواره با کمبود بودجه مواجه بوده و در بعضی مواقع برای تأمین بودجه از بودجه نهضت سوادآموزی بهره می‌برد و همین امر باعث شد تا زمینه افول و حذف تدریجی این سازمان مهم فراهم شود.

بی‌توجهی به سواد در مناطق محروم

وضعیت افرادی که در نهضت سوادآموزی کار می‌کنند هم چندان مساعد نیست. کمبود بودجه و شرایط نامساعد این افراد آن قدر جدی است

که برخی از آن‌ها حاضر به کار برای سازمان نیستند و در پی استخدام در آموزش و پرورش هستند و با این شرایط کسی در سازمان نمی‌ماند که بخواهد به افراد سوادآموزی کند.

در جایی دیگر می‌توان نقدهایی به بی‌توجهی‌های دولت به اهمیت سوادآموزی در مناطق محروم داشت. وضعیت مدرسه رفتن به ویژه برای دختران بسیار ناراحت‌کننده است چراکه خانواده‌ها اهمیتی به سواد و آینده بچه‌ها نمی‌دهند. فرهنگ این خانواده‌ها می‌گوید دختر را باید در خانه کنار مادر کار کند یا شوهر کند و سرزندگی خودش باشد. در این مناطق سوادنقشی ندارد و همین عامل باعث می‌شود تا ظلمی مضاعف به زن‌ها و دخترها شود. در این مناطق زنان و دختران به واسطه کمبود سواد و نداشتن اطلاعات درست شبیه برده می‌شوند و هیچ اختیاری از خودشان ندارند. اگر دولت اقداماتی را در نظر بگیرد تا زن‌ها بتوانند بیشتر از نعمت سواد برخوردار شوند شرایط برای همه زنان متفاوت می‌شود و سطح عمومی سواد بالا می‌آید، بعد از اینکه این اتفاق افتاد کمتر شاهد خشونت و ظلم به زن‌ها هم می‌شویم. این موضوع در مورد مردان هم صدق می‌کند. برای مثال کسی که می‌داند قرار است در زمین کار کند یا برای کارگری به شهر مراجعه کند از ابتدا سراغ درس نمی‌رود، خانواده هم نه این موضوع را ابیگری می‌کنند و نه حتی حاضر هستند برای فرزند خود هزینه کنند چون کارگری که سواد نمی‌خواهد. بعد از مدتی این فرد به شهرهای بزرگ می‌آید و همین بی‌سوادی یا کم‌سوادی باعث می‌شود از او سوءاستفاده‌های مالی و اقتصادی شود. هر روز به این گروه بیشتر ظلم می‌شود و آن‌ها هم هیچ راهی برای اینکه از خود دفاع کنند، ندارند.

چرا در ایران

بی‌سوادی ریشه‌کن نمی‌شود؟ اما از سوی دیگر باید دید چرا بی‌سوادی در کشور ریشه‌کن نمی‌شود؟ کارشناس می‌گویند در ۵۰ سال اخیر مفهوم مرتبط با سواد دائماً در حال توسعه بوده است و حداقل در ۱۰ سال گذشته مؤسسات بین‌المللی

از عمده‌ترین دلایل ریشه‌کن نشدن بی‌سوادی در کشور این است که آموزش الزامی نیست، در واقع همه قوانین ناظر بر رایگان بودن آموزش است، آن نیست و قانون اجبار افراد برای ثبت نام در دوره ابتدایی نداریم

در تعریف سواد به چند کلیدواژه اساسی اشاره کرده‌اند که بیشتر سواد شامل سواد اقتصادی، فرهنگی، اطلاعاتی، سیاسی و اجتماعی از جمله این موارد محسوب می‌شود. در توصیه‌نامه‌های آموزش بزرگسالان بحث مواجهه با محیط روبه‌رشد در محیط فناورانه مطرح شده است؛ یعنی فرد باسواد باید بتواند مشکلات فردی، اجتماعی و اقتصادی‌اش را در این محیط حل کند.

از عمده‌ترین دلایل ریشه‌کن نشدن بی‌سوادی در کشور این است که نمی‌توان کودکان ۶ ساله را کامل تحت پوشش برد؛ این امر یک دلیل قانونی دارد و آن این است که آموزش الزامی نیست، در واقع همه قوانین ناظر بر اجباری بودن آن نیست و قانون اجبار افراد برای ثبت نام در دوره ابتدایی نداریم.

در ایران قانون حمایت از کودک، تحصیل را حق کودک می‌داند؛ با این حال اگر ولی دانش‌آموزی از رفتن فرزندش به مدرسه مانع کند تنها تحت تعقیب قرار می‌گیرد که این موضوع لازم است، اما کافی نیست.

موضوع بعدی طرح‌های تصویب شده با عمل نامتتام یا عملی نشده است. چند سال پیش طرحی به دولت پیشنهاد و در سال ۹۴ هم مصوب شد. در بند چهار آن آمده بود از ابتدای سال ۹۵ هر کس بخواهد گواهینامه یا جواز کسب بگیرد باید سواد داشته باشد؛ متأسفانه به رغم آنکه پژوهش‌ها نشان می‌دهد بین سطح سواد و تصادفات جاده‌ای ارتباط مستقیم وجود دارد؛ مجلس اعلام کرد بند چهار خلاف قوانین موجود است و این طرح تاکنون هم به نتیجه نرسیده است.

همچنین در آخر باید اضافه کرد تنها نهادی که می‌تواند با این معضل مقابله کند دولت است؛ با تخصیص اعتبار برای آموزش بیشتر یا نظارت بر کار سازمان‌های آموزشی و سوادآموزی، البته باید این نکته را هم در نظر داشت که جمعیت کشور در این سال‌ها ۲۷ به ۶۸ میلیون افزایش یافته و به همان نسبت مشکلات اقتصادی نیز رشد کرده و دلایل عدم ورود کودکان به مدرسه متنوع شده است.

ویژه نظام سیاست‌گذاری به زیست‌پایه شدن شهر تهران در حوزه‌ی شهرسازی دارد. اقدام مثبت دیگر، توجه به حذف مجاری فساد از زمان اقدام تا صدور پروانه ساخت است. در این خصوص ماده ۳۵ لایحه برنامه با اشاره به بازنگری و اصلاح ضوابط و سازوکارهای مؤثر بر صدور پروانه، ایجاد شفافیت و دسترسی پذیری عمومی در ضوابط ملایم عمل و قوانین شهرسازی و ساماندهی فعالیت‌های دفاتر خدمات الکترونیک، قطعاً یک نقطه قوت است که در کنار تأکید ماده ۶ لایحه برنامه بر ضرورت اطلاع‌رسانی در خصوص مصوبات و آرای قطعی شورای معماری مناطق و کمیسیون‌های «ماده ۱۰۰، ماده ۷ و ماده ۵» افزایش شفافیت عملکردی و کاهش فساد را به دنبال خواهد داشت.

امید است که با نگاه مثبت اعضای محترم شورای اسلامی شهر تهران، هر چه زودتر لایحه برنامه ۵ ساله سوم شهر تهران به تصویب رسد تا بتوانیم در حوزه شهرسازی شهر تهران با اثر بخشی و کارایی و در بستری از شفافیت، ناکارآمدی و فساد موجود را ریشه‌کن کنیم که کلان‌شهر تهران به عنوان میراث آیندگان و بستر رشد و تعالی فرزندانمان، ایمن و مشارکت‌پذیر تر از گذشته باشد.

از گوشه و کنار

«پراید» و «آردی» نباید در جاده‌ها تردد کنند

رئیس پلیس راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی از وضعیت ایمنی برخی خودروهای داخلی شدیداً انتقاد کرد و گفت: برخی خودروسازان ارابه مرگ تولید می‌کنند. به گزارش ایسنا، سردار سید کمال هادیانفر در زمایش گشت‌های نامحسوس پلیس راهور بیان کرد: برخی خودروسازان ارابه مرگ تولید می‌کنند، آردی و پراید نباید در جاده‌ها تردد کنند و باید خودروسازان ما به سمت تولید خودروهای امن بروند. هادیانفر با تأکید بر اینکه کاهش تلفات و جان‌باختگان حوادث رانندگی یک‌اصل مهم و هدف اصلی پلیس راهور است، اظهار کرد: سایر دستگاه‌ها علاوه بر پلیس نیز باید پای کار آمده و به وظایف خود در این خصوص عمل کنند.

خانواده‌ها خواستار شدند؛

افزایش زمان نگهداری معاندان متجاهر در مراکز

سخنگوی ستاد مبارزه با مواد مخدر گفت: افزایش مدت زمان نگهداری معاندان خواسته آن‌ها و به‌ویژه خانواده‌های معاندان است. به گزارش ایسنا، سعید منتظر المهدی درباره مدت زمان نگهداری معاندان متجاهر در مراکز ماده ۱۶ افزود: مدت زمان نگهداری معاندان در این مراکز به شرایط آنجا بستگی دارد. او با بیان اینکه می‌توانیم بر اساس قانون، مدت زمان نگهداری معاندان را تا دو دوره ۳ ماهه تمدید کنیم، اظهار کرد: این مدت زمان بر اساس پروتکل‌ها تعیین می‌شود که باید «مناسبت‌ها» و «ملزومات» آن را به دست بیاوریم که بتوانیم معاندان را بیشتر هم نگاه داریم.

سخنگوی ستاد مبارزه با مواد مخدر ادامه داد: بخشی از افزایش مدت زمان نگهداری به درخواست خود معاندان است، به‌ویژه خانواده‌هایی می‌بینند که این فرآیند جواب داده و نتیجه گرفته، خودشان درخواست می‌کنند که معاندان بیشتر در این مراکز نگهداری شوند.

شهرداری بیشتر آلاینده هواست تا خودروهای شخصی!

عضو شورای شهر تهران گفت: مطالعات نشان می‌دهد بیشتر آلودگی شهر تهران مربوط به خودروهای سنگین و پس از آن موتورها و سپس ماشین‌های سواری است. در نتیجه مشخص است که بیشتر خود شهرداری آلاینده هواست تا خودروهای شخصی!

به گزارش ایسنا، حسن خلیل‌آبادی در خصوص گزارش معاون حمل‌ونقل و ترافیک شهرداری تهران درباره کاهش آلودگی هوا و کاهش ترافیک شهر در پی اجرای طرح ترافیک جدید بیان کرد: آقای پورسیداقایی به‌عنوان مدیر زحمت‌کش و دلسوز در تلاش است تا نواوری‌هایی را برای حل مسئله ترافیک و آلودگی هوای شهر تهران ابداع کند که مفید باشد، اما مشکل اساسی در شهر تهران حمل‌ونقل عمومی آن است که دچار معضل است.

او اضافه کرد: تا زمانی که حمل‌ونقل عمومی را سامان ندهیم، مسئله ترافیک و آلودگی هوا حل نمی‌شود. برای حل ریشه‌ای این مسئله حتماً باید بتوانیم حمل‌ونقل عمومی را توسعه دهیم. خلیل‌آبادی تصریح کرد: اگر مترو، اتوبوس، بی‌آرتی را به راحتی و با قیمت عادلانه در اختیار مردم قرار دهیم که دیگر از خودروی شخصی استفاده نمی‌کنند، اگر چه در حوزه حمل‌ونقل تلاش‌هایی صورت می‌گیرد، اما تحریم نیز در نتوانی خرید وسایل نقلیه عمومی بی‌تأثیر نیست.

عضو کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای شهر تهران درباره گزارش معاون حمل‌ونقل مبنی بر رضایت ۶۲ درصدی شهروندان تهرانی از طرح ترافیک جدید، گفت: طرحی که با این فاصله اجرا برای آن ۶۳ درصد رضایتمندی اعلام شود، معلوم است که این رضایتمندی مبهم است. خلیل‌آبادی اظهار کرد: مطالعات نشان می‌دهد بیشترین آلودگی شهر تهران مربوط به خودروهای سنگین و پس از آن موتورها و سپس ماشین‌های سواری است.

عاملی که بستر ساز فساد در ساخت و ساز شهرداری است

عدم قاطعیت شهرداری در اجرای ماده ۱۰۰

تورج فرهادی، مدیر کمیسیون‌های ماده ۱۰۰ شهرداری تهران

و ناکارآمدی مجموع قوانین شهری در این خصوص هستیم. بر اساس قوانین شهرسازی مرجع رسیدگی به تخلفات ساختمانی کمیسیون‌های ماده ۱۰۰ شهرداری است که آرای آن از منظر حقوقی، فاقد بار کیفری بوده و ضمانت‌اجرائی لازم ندارد. نگاهی به متن و روح قوانین شهرسازی نشان می‌دهد که ماهیت تخلفات ساختمانی، مجرمانه در نظر گرفته نشده است که بتواند متخلف را مورد پیگرد قانونی قرار دهد. عدم قاطعیت شهرداری در اجرای احکام کمیسیون‌های ماده ۱۰۰ به‌عنوان مرجع اصلی رسیدگی و کنترل در ساخت و سازها، بعضاً بستر ساز فساد و تبانی در برهه‌های مختلف نیز بوده است. امروزه آشکارا این ضرورت احساس می‌گردد که باید قوانین شهرسازی مورد بازنگری و تنقیح قرار بگیرند.

خوشبختانه با روی کار آمدن تیم جدید مدیریت شهری شاهد گام‌های مهمی در این زمینه هستیم که نمود عینی

امروزه مسئله‌ای که کلان‌شهرهای ما، خصوصاً شهر تهران درگیر آن هستند، وجود تخلفات متعدد ساختمانی و نبود سازوکار حقوقی و کیفری لازم جهت برخورد با این تخلفات است. هر چند که طی دوره‌های گذشته از نخستین طرح جامع مصوب شهر تهران تا طرح راهبردی-ساختاری فعلی شهر تهران، تلاش زیادی صورت گرفته که قوانین شهرسازی متناسب با چالش‌های پیش روی شهر تهران به‌روزرسانی شود؛ ولی عملاً به دلایل متعددی مهاجرت بی‌رویه به شهرها، تراکم بالای جمعیت شهری، گسترش ناموزون و غیراصولی ساختمان‌ها، شفاف نبودن و طولانی بودن فرآیندهای صدور پروانه ساخت از مرحله تقاضا تا تأیید نهایی، جلوگیری نکردن به‌موقع مأموران شهرداری از تخلف و... شاهد وقوع تخلفات